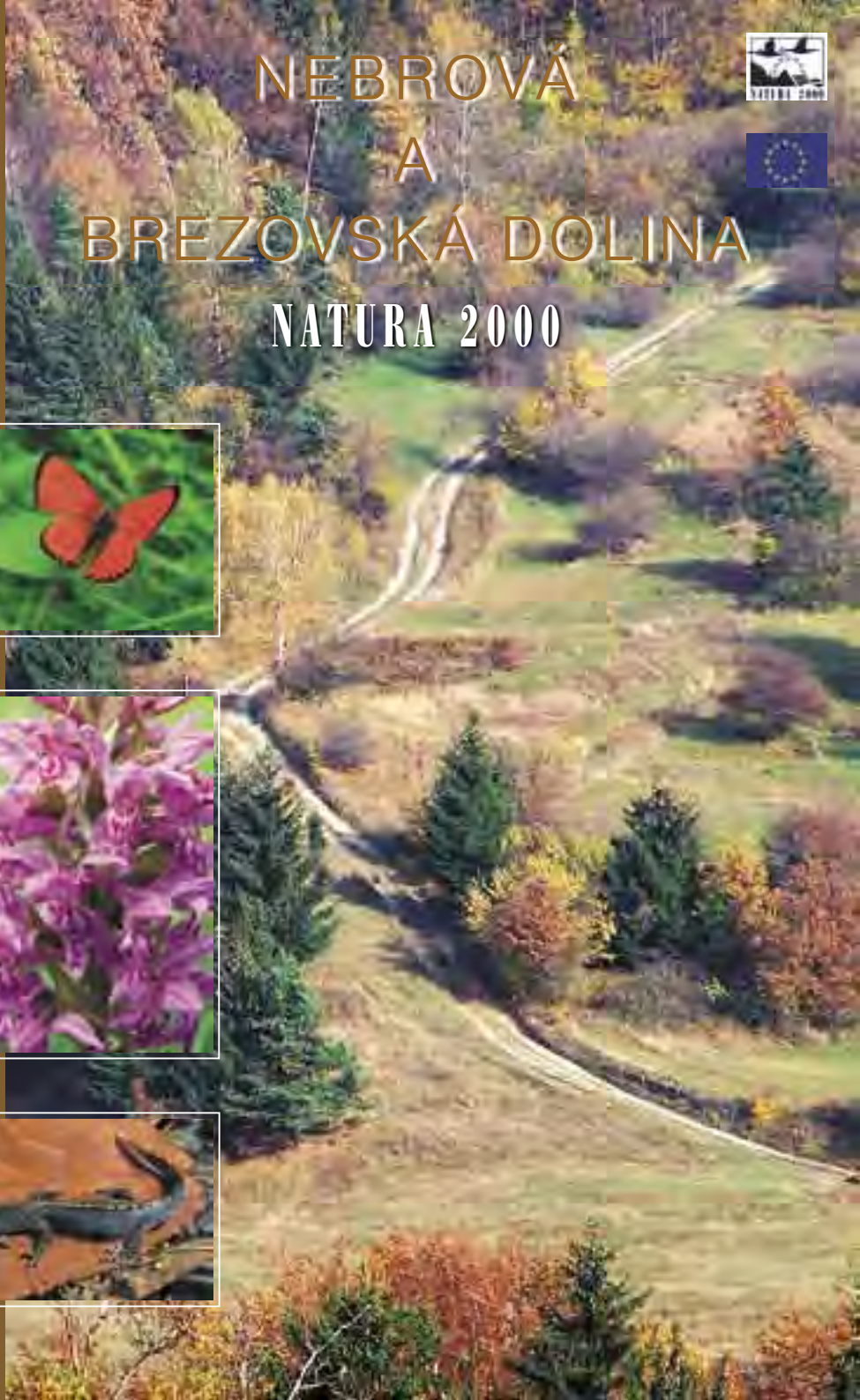

NEBROVÁ A BREZOVSKÁ DOLINA NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ. Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlásené s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácnych a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov. O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá územia vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU NEBROVÁ

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU BREZOVSKÁ DOLINA

Názov územia: Nebrová
Identifikačný kód územia: SKUEV0368
Nadmorská výška: 483 – 574 m n.m.
Rozloha: 27,90 ha
Kraj: Trenčiansky
Okres: Ilava

Názov územia: Brezovská dolina
Identifikačný kód územia: SKUEV0378
Nadmorská výška: 431 – 485 m n.m.
Rozloha: 2,48 ha
Kraj: Trenčiansky
Okres: Ilava

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)

PRÍRODNÉ POMERY

Územie európskeho významu (ÚEV) Nebrová sa nachádza v severovýchodnom cípe CHKO Biele Karpaty na svahoch masívu Kobylináč pri hranici s Českou republikou v údolí Tovarského potoka. Z geologického hľadiska horninový podklad územia tvorí flyš budovaný pieskovecami a ílovcami, ktoré vytvárajú dobré podmienky pre vznik stálych zosuvov. Povrch územia je preto intenzívne zvlnený s mnohými depresiami, ktoré sú väčšiu časť roka zamokrené, často aj naplnené vodou. Niva na sútoku Tovarského a Zápechovského potoka je podmáčaná po celý rok. ÚEV Brezovská dolina sa nachádza powyše obce Červený Kameň v bočnej doline pri osade Trokanovec na juhovýchodne exponovanom svahu. Na

Penovcové pramenisko Brezovskej doliny

flyšovom podklade sa vytvoril zvlnený reliéf nielen vďaka existencii zosuvov, ale aj silnou akumuláciou penovca na svahových prameniskách. Pôvodne boli obidve územia porastené dubovo-bukovými lesmi, na mokrinách jelšovo jaseňovými lesmi. Väčšina územia bola v minulých storočiach odlesnená a využívaná ako jednodokosné lúky, časť aj ako orná pôda – v Brezovskej doline sú doteraz zachované terasy pôvodných polí. Lúčna vegetácia je tvorená zmesou pôvodnej hájovej kveteny a stepných prvkov, ktoré prenikali z údolia Váhu, ako aj z moravskej strany údolím Olšavy. Tak vznikli druhovo bohaté orchideové lúky, na mokrinách a prameniskách aj fragmenty spoločenstvá vápnných slatín a penovcov. Na suchom penovci sú aj suchomilné trávniky na vápencovom podklade a pri tokoch fragmenty jaseňových jelšín a spoločenstvá vysokých ostríc. Na Nebrovej sú v kosených lúkach početne zastúpené vstavačovité, ako vstavač obyčajný (*Orchis morio*),

Kozák osikový (*Lecaninum rufum*)

vstavač mužský (*Orchis mascula*), vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), päťprstnica obyčajná (*Gymnadenia conopsea*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), vemenník zelenkastý (*Platanthera chlorantha*) a ďalšie. Bohatá je populácia mečika škridlicovitého (*Gladiolus imbricatus*), rastie tu aj kosatec trávolistý (*Iris graminea*) a žltuška lesklá (*Thalictrum lucidum*). V Brezovskej doline rastie hmyzovník Holubyho (*Ophrys holubyana*), päťprstnica hustokvetá (*Gymnadenia densiflora*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), vstavač vojenský (*Orchis militaris*), kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*), kruštík močiarny (*Epipactis palustris*), ale aj podkovka chocholatá (*Hippocrepis comosa*), hadivka obyčajná (*Ophioglossum vulgatum*), rozsiahle porasty materinej dúšky a ďalšie suchomilné rastliny. Z bohatej fauny Nebrovej treba spomenúť výskyt horských druhov vtákov - pôtika kapcavého (*Aegolius funereus*) a ďubníka trojprstého (*Picoides tridactylus*), na druhej strane teplomilné druhy, ako je napríklad kutavka *Dolichurus corniculus* či užovka stromová (*Elaphe longissima*). V ostricových porastoch žije chrapkáč poľný (*Crex crex*) i vzácny chrobák *Bradycellus csikii*. Na porastoch krvavca sa vyvíjajú ohrozené modráčiky – modráčik krvavcový (*Maculinea teleius*) a modráčik bahnískový (*Maculinea nausithous*), na šľaveľoch žijú húsenice vzácného

Lalia zlatohlavá
(*Lilium martagon*)

Modráčik tmavohnedý
(*Aricia eumedon*)

Kruštík močiarny
(*Epipactis palustris*)

ohniváčika veľkého (*Lycaena dispar*). Na plodoch pakostu lúčneho (*Geranium pratense*) a pakostu močiarného (*Geranium palustre*) žijú húsenice ohrozeného modráčika tmavohnedého (*Aricia eumedon*), ktoré potrebujú pre svoj úspešný vývoj starostlivosť mravcov a neskoré kosenie pakostových porastov. Túžobník predstavuje živnú rastlinu pre vzácne perlovce – perlovca dvojradového (*Brenthis hecate*) a perlovca krvavcového (*Brenthis ino*). Lieta tu aj vzácny druh pestrice *Sphaerophoria shirchan* i mucha parazitujúca na ropuchách, *Lucilia bufonivora*. V mlákach a kofajách žijú kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) i mlok horský (*Triturus alpestris*), vzácnejšie sa vyskytuje aj mlok bodkovaný (*Triturus vulgaris*).

V potoku, ktorý preteká územím, žije pstruh potočný (*Salmo trutta morpha fario*) a hlaváč pásoplutvý (*Cottus poecilopus*), tiež sa tu vyvíjajú larvy našej najväčšej vážky – páskovca *Cordulegaster annulatus*, na brehoch sa vyskytuje vzácna bystruška potočná (*Carabus variolosus*). Nebrová a jej širšie okolie je jedným z mála území Bielych Karpát trvale obývaných medveďom hnedým (*Ursus arctos*). Z menších druhov cicavcov je tu bežná myška drobná (*Micromys minutus*), píšik lieskový (*Muscardinus avellanarius*), hmyzožravce reprezentujú piskory (*Sorex*), dulovnice (*Neomys*), či krt podzemný (*Talpa europaea*). Dobré podmienky tu nachádzajú aj lesné druhy netopierov. Menšie územie Brezovskej doliny má aj menej bohatú faunu. Na penovcoch sa tu vyskytuje vo vlhších častiach vzácny slimák – pimprlík bruškatý (*Vertigo moulinsiana*). Na suchom penovci tu na jedinom mieste v regióne boli nájdené hniezda vzácnnej kutavky *Psen ater*. Faunu obojživelníkov reprezentujú kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a rosnička zelená (*Hyla arborea*). Bohatá je

Mlok horský (*Triturus alpestris*)

tu populácia jašterice bystrej (*Lacerta agilis*), ktorá je podstatnou zložkou potravy užovky hladkej (*Coronella austriaca*). Vyskytuje sa tu vzácny pavúk *Gnaphosa bicolor*, relikv prvého rádu. Na porastoch materinej dúšky žijú mnohé húsenice motýľov, z nich najvzácnejším druhom je modráčik čiernoškvrnný (*Maculinea arion*), ktorý dovršuje svoj vývoj v hniezdach mravcov druhu *Myrmica sabuleti*. Na trnkách tu žijú húsenice priadkovca trnkového (*Eriogaster catax*), mliečniky zase predstavujú živnú rastlinu pre húsenice lišaja mliečnikového (*Celerio euphorbiae*). V porastoch vysokých ostríc si robí hniezda myška drobná (*Micromys minutus*) a v krovitých lemoch píšik lieskový (*Muscardinus avellanarius*).

Perlovec krvavcový
(*Brenthis ino*)

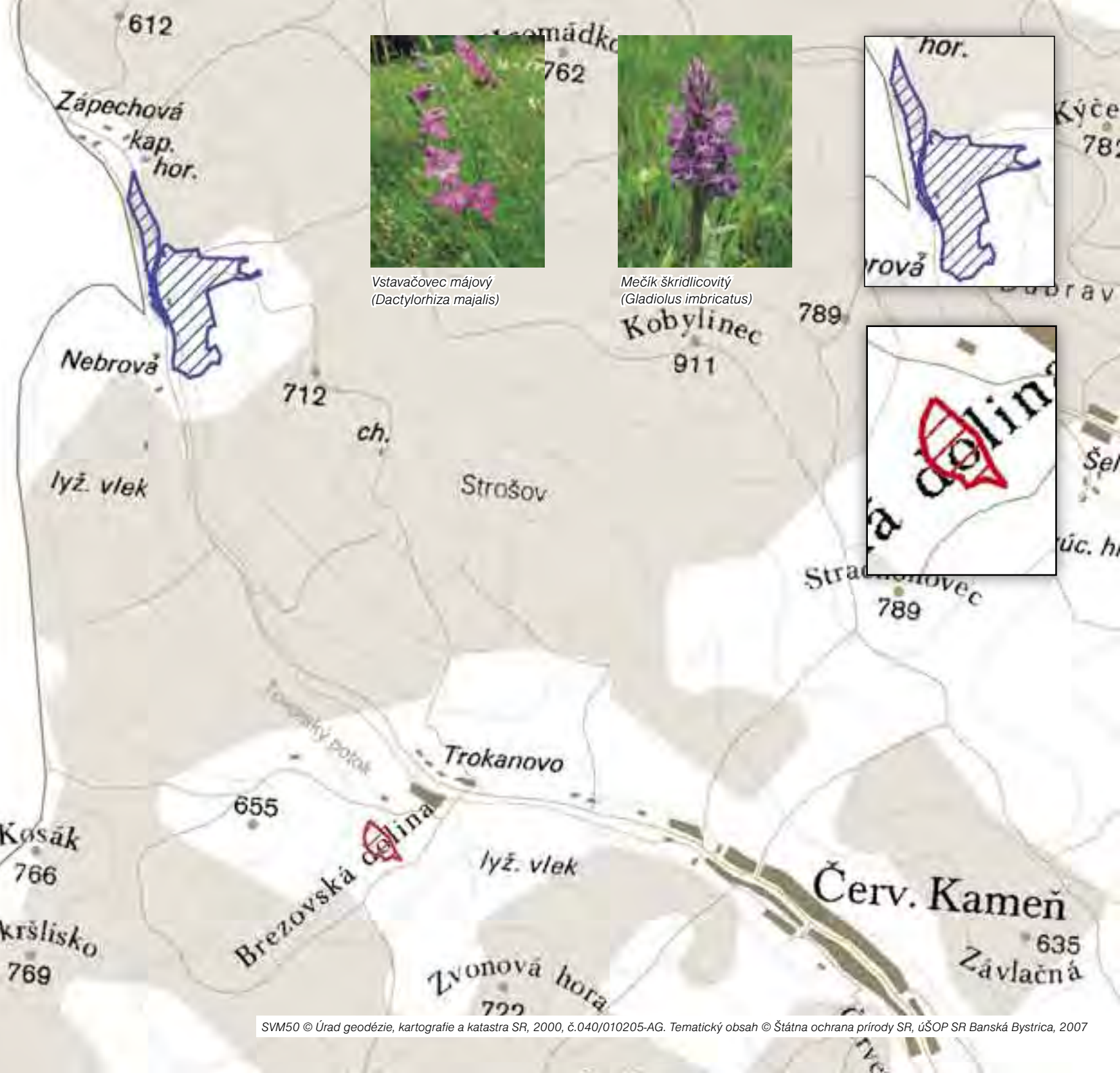
Žitáčik rešetliakový
(*Gonopteryx rhamnii*)

Píšík lieskový
(*Muscardinus avellanarius*)

- SKUEV0378 Nadiňová
- SKUEV0388 Brezovská dolina

Vstavačovec májový
(*Dactylorhiza majalis*)

Mečík škrdlicovitý
(*Gladiolus imbricatus*)

Modráčik krvavcový (*Maculinea teleius*)
na živnej rastline

NEGATÍVNE VPLYVVY

Obidve územia sú výsledkom hospodárenia človeka v minulosti, keď lesy boli odstránené a na ich mieste vznikli lúky a polia – tie boli neskôr zaúhorené. V rokoch po socializácii boli postupne lúky obhospodarované ako pasienky, len občas vykášané. S ustupovaním pastvy začala expanzia smlzu kroviskového (*Calamagrostis epigeios*) a na nive Tovarského potoka aj trste obyčajnej (*Phragmites australis*) a túžobníka brestolistého (*Filipendula ulmaria*). Na pasienkoch sa začal ešte počas pastvej periódy rozmáhať krovitý nálet.

Územie prestávalo byť pre poľnohospodárov atraktívne a hrozilo mu zalesnenie, podobne ako príslušným parcelám (smrekové monokultúry). Od roku 1991 sa tu pravidelne uskutočňujú letné tábory zamerané na kosenie a sušenie sena. Takéto odstraňovanie biomasy viacerým druhom hmyzu neprospieva. Perspektívne je nutné mozaikovitým vynechávať vždy určitú časť neskosenú a prípadne niektoré časti kosiť v neskoršom termíne. Pre územie by bolo prínosom čiastočné navrátenie pastvy a na malých plochách možno aj dočasná premena pasienku na ornú pôdu s následným ponechaním na úhor. Územie Nebrovej bolo čiastočne zdevastované aj približovaním dreva v jarných mesiacoch. Aj keď takáto činnosť povzbudí vegetatívne množenie niektorých druhov, napríklad kosatca trávolistého (*Iris graminea*), väčšinou však vyvoláva eróziu, ktorá sťažuje kosenie a taktiež spôsobuje zánik menších mlák (liahniská mlokov). Územie Brezovskej doliny je priamo ohrozované eróziou z poľnej cesty nad územím, čo aktivizuje ďalšie zosuvy a splaveniny poškodzujú penovcový močiar v hornej časti územia.

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17. 3. 2004) považuje za chránené územie. Je to štádium tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do maximálne ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname. Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Nebrová a ÚEV Brezovská dolina, ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.soprs.sk/natura.

Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku diferencovaná podľa stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť). V prípade zónovania územia, jednotlivým zónam zodpovedajú príslušné stupne ochrany (zóna A = 5. stupeň, zóna B = 4. stupeň, zóna C = 3. stupeň, zóna D = 2. stupeň. 1. stupeň nemá pridelenú zónu).

OCHRANA ÚZEMIA

Obidve územia sú súčasťou CHKO Biele Karpaty (druhý stupeň ochrany) a sú totožné so súčasnými územiami národnej siete chránených území – Prírodná rezervácia Nebrová a Prírodná pamiatka Brezovská dolina. V oboch platí štvrtý stupeň ochrany.

Pri každoročnej starostlivosti o chránené územia pomáhajú aj dobrovoľní ochrancovia prírody

Pastva je nahradzovaná kosením a dorábaním sena ľahkou mechanizáciou

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Nelesné biotopy tvoria väčšinu oboch ÚEV a vyžadujú si každoročnú starostlivosť (kosenie, pasenie) a dôsledný monitoring populácií chránených a ohrozených druhov, na základe ktorého je možné modifikovať údržbu územia. Časť nivy Tovarského potoka, kde došlo k silnému zaileniu a expanzii nitrofilných druhov, sa už asi nepodarí vrátiť do podoby kosných psiarkových lúk a bude ponechaná sukcesii – vzniká tu porast jaseňovej jelšiny s výrazným zastúpením jelše sivej. Ide v Bielych Karpatoch o zriedkavé spoločenstvo. Pre vodné biotopy je potrebné

Hlaváč pásoplutvý (*Cottus poecilopus*)

Pstruh potočný (*Salmo trutta m. fario*)

zabezpečiť čistotu vody v Tovarskom a Zápechovskom potoku, predovšetkým zmenšenie erózie v ich povodí, aby v čase jarných záplav nedochádzalo k zanášaniu nivy splavenou pôdou. Potrebné je udržiavať drobné liahniská pre obojživelníky ako aj Zápechovské rybníky pre ropuchy.

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000 (* prioritné biotopy)
Prirodzené a poloprirodzené travinno-bylinné biotopy	
Suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápnom podloží	6210*
Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpínskeho stupňa	6430
Nížinné a podhorské kosné lúky	6510
Lesné biotopy	
Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy	91E0*

Brezovská dolina – suchomilné travinno-bylinné a krovinné porasty na vápnom podloží v komplexe s penovcovým prameniskom s významným výskytom druhov čelade Orchideaceae

Nebrová – mozaika kosených lúk a rozptýlenej drevinovej vegetácie

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Nebrová

Skupina	Slovenský názov	Vedecký názov
Motýle	priadkovec trnkový	<i>Eriogaster catax</i>
	ohniváčik veľký	<i>Lycaena dispar</i>
	modráčik bahniskový	<i>Maculinea nausithous</i>
	modráčik krvavcový	<i>Maculinea teleius</i>
Oboživelníky	kunka žltobruchá	<i>Bombina variegata</i>

Ohniváčik veľký
(*Lycaena dispar*)

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Brezovská dolina

Skupina	Slovenský názov	Vedecký názov
Mäkkýše	pimprlík mokradňý	<i>Vertigo angustior</i>
Chrobáky	bystruška potočná	<i>Carabus variolosus</i>
Motýle	priadkovec trnkový	<i>Eriogaster catax</i>
Oboživelníky	kunka žltobruchá	<i>Bombina variegata</i>

Priadkovec trnkový
(*Eriogaster catax*)

Kunka žltobruchá
(*Bombina variegata*)

Priadkovec trnkový (*Eriogaster catax*) – húsenica

KONTAKTNÉ ADRESY

ISBN 978-80-89310-14-2

Štátna ochrana prírody SR
Správa CHKO Biele Karpaty
Trenčianska 31
914 41 Nemšová – Klúčové
Tel./Fax: (032) 6598387
e-mail: chkobk@sopsr.sk

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © M. Filípek, © R. Hauk, © H. Kalivoda, © J. Májsky, © L. Vířaz

Tento informačný materiál vydala ŠOP SR v rámci projektu Optimalizácia komunikácie a informovania o chránených územiach zaradených do sústavy Natura 2000, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou.

Foto na obálke:

*predná strana – Ohniváčik zlatobyľový (*Lycaena virgaurea*), vstavačovec májový (*Dactylorhiza majalis*), mlok horský (*Triturus alpestris*), ÚEV Nebrová*

zadná strana – kosenie a dorábanie sena je podmienkou zachovania oboch území

